

A vizuális média kommunikáció modul kipróbálása és gyakorlati tapasztalatai

a jászberényi Szent István Sport Általános Iskola és Gimnáziumban,
tanórai javaslatok 5-8. osztályig

Kugler Erika, Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium, Jászberény

Bevezető

Havasi Tamás, Orosz Csaba, Tóth Tibor: Pedagógiai Programja, mely a 2. média kommunikáció modul koncepciója, és a pedagógiai kísérletet vállaló iskolák rajztanárai (Gál András, Kugler Erika) által a koncepció alapján írt *Tanítási-tanulási programok* azon törekvés részei, hogyan lehet konstruktív módon tanítani a médiumok használatát *Vizuális kultúra* órákon, hogyan lehet a manuális alkotómunkát géppel történő alkotással kiegészíteni. Lehetőség arra is, hogy hosszabb távon a technológiák fejlődésével létrejövő újabb szakmákhoz már gyermekkorban megalapozzuk a képességeket. A *Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása Szakdidaktikai koncepció* lényege nem csak elméleti szintű pedagógia, hanem gyakorlat centrikus oktatás is. Az elmúlt öt év tapasztalatai igazolják a fenti elgondolást. Az 5-8. osztályig tartó szak módszertani program erős hatást gyakorolt a kísérleti osztályokban tanuló diákjaimra. Bekerülve a 9. évfolyamba, a nem szak módszertani programos diákok kontrasztjában óriási a különbség a tanulók vizuális alkotóképességeinek fejlettségi szintjén, a problémaérzékenység, és problémamegoldások terén, az alkotó folyamatban alkalmazott média-technika használata terén és még sorolhatnám... Tudatos irányítással, átgondolt oktatással, neveléssel a

médiaeszközök gazdagítják a gyakorlati alkotómunkát is.

A média kommunikáció modul kiemelt területei a *Technikai ké-palkotás: fotó, animáció és film*. Az állókép készítésének technikái az analóg és digitális fényképezés, a mozgóképi alkotásnak az animáció és a film. A gyakorlati feladatok e négy terület szerint csoportosíthatók. Mindezek mellett a manuális munka is fontos szerepet töltött be az órák során. Az analóg fotózás tananyagba illesztése is szép lehetőséget biztosított a diákoknak az alkotómunkára, szélesítette esztétikai tapasztalataikat, kapcsolódott a természetismereti tárgyakhoz (kémia, fizika). A fotózás elveinek megismerése modellezi az emberi látás mechanizmusát (biológia). Az analóg fotózás a természettudományos kísérletezés egy formája, egy komplexen fejlesztő tevékenység, amely esztétikai minőséggel párosul (*Moholy-Nagy László, Kepes György* munkássága). A digitális álló- és mozgóképalkotás, a program alaptevékenységei. Mindezek feltételeznek egy meghatározott alapfelszereltséget az elméleti és gyakorlati feladatok végrehajtásához: projektor, számítógép, hangfal, vagy interaktív tábla, megfelelő minőségű kamera; a mozgóképi feladatokhoz videokamera, kameraállvány, hangtechnikai eszközök, mikrofon, adathordozók. A tanulói feladatokhoz is szükséges néhány

fotó/video funkcióval bíró eszköz, Tablet, laptop, iskolai számítógép. Az állókép, animáció, mozgókép szerkesztési munkálataihoz szükségesek olyan szoftverek, amelyek minden funkció ellátására alkalmasak. A kísérleti program, mely modernizált tananyagtartalmakkal modernizált iskolai környezetet feltételez, egy nagyon értékes, hosszabb távon nagy hozaddal járó kezdeményezést indított el iskolánkban.

A vizuális média modul kutatásának egyik helyszíne a jászberényi *Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium* felső tagozata. A *Tanítási-tanulási* programokat 5-6-7-8. évfolyamokra írtam, de a feladatok alsó tagozatos gyermekek, vagy középiskolások szintjére is átalakíthatók, az évfolyamok tantervi ismeretanyagához igazítva. A továbbiakban olyan tanórai feladatokat mutatok be, melyeket az elmúlt öt évben tanítványaimmal kipróbáltam.

5-6. osztályos feladatok

1. Fotózás géppel és gép nélkül – Fotogram

A téma célja, hogy a tanulók megismerjék a technikai képalkotás alapjait, az analóg fotózást. Az analóg fényképezés alapelve, a camera obscura feltalálása már a reneszánszba nyúlik vissza, de technikai megvalósítása az 1800-as években

realizálódik. A sötétkamrába beáramló fény a szemközti falon fordított képet eredményez, de a kép rögzítéséhez fényérzékeny anyag szükséges. Egy nagyon egyszerű módszert próbáltunk ki a gyerekekkel, a gép nélküli fotózást, a fotogram készítését. A kísérletezést szabadban végeztük napsütéses időszakban. Néhány kinyíló tavaszi virágot, apró növényt helyeztünk egyszerű kompozíciós megoldásokkal fotópapírra, üveglappal lepréveltük, majd körülbelül tíz percig exponáltuk a képeket. A fotópapír rózsaszínre, majd sötétebb lilára színeződött. Tíz perc után eltávolítottuk a képekről a növényeket. A végeredmény nemcsak egyszerű növény sziluett lett, ahogy vártuk. A nap átvilágította a növények szirmait, leveleit, és a virágok érzékeny formái mellett a színük is halványan megjelent. Fotólabor és fixáló oldat híján sötét kartonba csomagoltuk az elszíneződött

1. kép: Baráth Benjámin 5.B

2. kép: Pataki Zita 5.B

fotópapírokat, hogy ne tűnjenek el a keletkezett képek az erős napfény hatására. Szkennerrel digitalizáltuk, majd grafikai programmal átdolgoztuk különféle színekkel, kontrasztokkal. A gyerekek

otthon házi feladatként számítógépen még több színes változatot készítettek (1-2. kép).

2. Kameraszem, macskaszem – fotókollázs

A fotó újragondolását, új képpé alakítását az avantgárd művészetek jól példázzák. Az alábbi feladat kicsiknek is élmény, s közben megta-
pasztalhatják a fotókollázs készítésének technikáját.

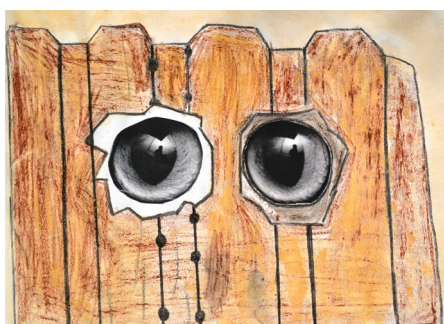
A szem működése a szűkülő vagy táguló pupillák pont úgy működnek, mint a kamera blendéje. Befolyásolják a fényviszonyok változásai és szándékunk, az agyműködés pl. az érdeklődés, a kíváncsiság, a düh, vagy éppen a közömbösség, az álmoság, az unalom. A pupilla változásai jelzik a hangulatváltásokat, az állapotokat, az érzelmi hullámzást, és ezáltal jól leolvasható pl. a macska hangulata. A feladat jó lehetőség a metakommunikáció fogalmának tisztázására. Mire utal *A szem a lélek tükré* közmondás? Hogyan jelenik meg a szem a művészetben? A beszédes szemek képi szimbólumok is, melyek hétköznapi és művészeti tartalmakat hordoznak. A feladat fotókollázs készítése volt, vagyis a választott macskaszem fotókból a kiemelt, kivágott fotóelemek kiegészítésével új képet alkotni. A szemeket bármilyen összefüggésben felhasználhatták, színezhették, egyéni

3. kép: Baráth Nóra 6.B

4. kép: Thuróczy Valéria 6. A

5. kép: Szócs Mónika Nikolett 6. B

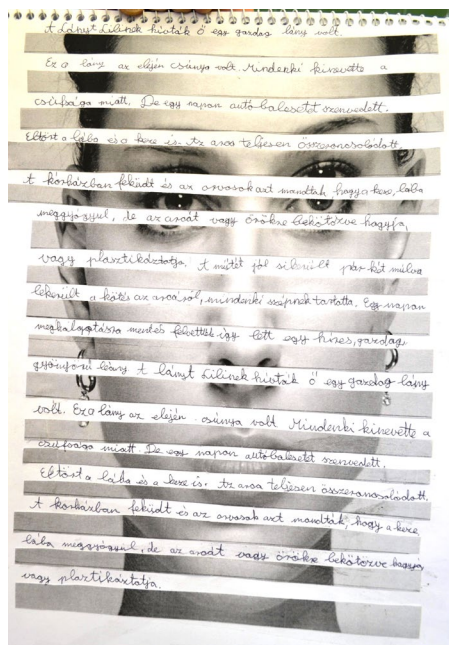
ötletiek szerint. A feladatot tovább gondoltuk: egy rajzfilmhős macskát terveztünk, melyet a tekintete tesz igazán karakteressé. A fotókollázs feladat megfigyelései a rajzaikba is beépültek, sokkal árnyaltabb, karakteresebb, kifejezőbb absztrakciók születtek. A feladat fejleszti a kreativitást, az önismeretet, a vizuális és digitális kompetenciákat egyaránt (3-5. kép).

3. A kép, és ami mögötte van - fotómontázs

A fotók szétvágásával, a képelemek újra rendezésével, szöveggel

kombinálásával (montázs technika) új jelentésrétegek nyílnak meg, új tartalmat kap a kép. A kép befogadása szubjektív. Tanárként kíváncsisággal tölt el, vajon hogyan értelmez egy fotót, *mit lát egy gyermek a képen?* A szemünk pásztázza a képet, de arra a látványelemre figyelünk, ami a saját gondolatainkkal találkozik. Az első feladat erre a kérdésre keresi a választ. Hans Kessler, a Bauhaus iskola tanára alapozó stúdiumain végeztette ezt a feladatot, amelyet kipróbáltam én is tanítványaimmal: képes szöveges kollázsra kapcsán

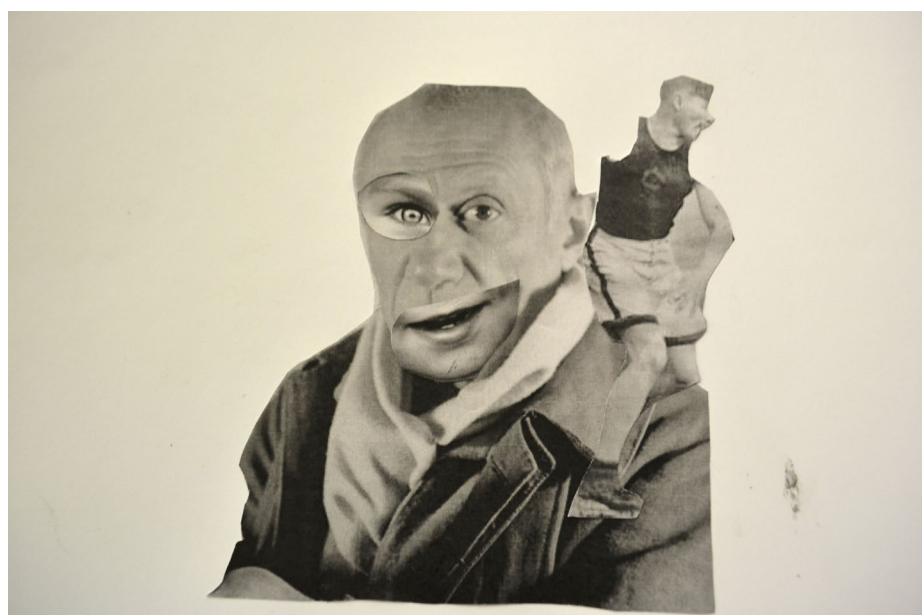
diákjaimnak egy portrét kellett vizuálisan értelmezniük és szöveggel bővíteniük a jelentéstartományt. Mit mond neked egy arc? Ha csak egy fogalmazást írnak a gyermekek a képről, megmarad a távolság az ábrázolt személy és a róla írt szöveg között. A kép és a szöveg viszonya illusztratív marad. Kessler darabokra vágta az arcképet, ezáltal megfosztotta bálvány mivoltától. A hétköznapi ember sem vágja, tépi szét szerettei, kedvence fotóját, csak, ha negatív érzelmeket tulajdonít neki. Mert a mindennapi ember gondolkodásában a kép még mindig „bálvány”, azonos azal, amit ábrázol. A gyermekeknek azt a feladatot adtam, hogy vágják fel csíkokra a választott arcképet, hogy megfosszák a szép bálványt valóságos mivoltától. Alkossák meg a képzeletük alapján azt az új személyt, aki az arc mögött van. Természetesen a fotókon ábrázolt személy karaktere befolyásolja a szemlélőt, de a belelátott történet érzékeny alkotófolyamatra ad lehetőséget, amelyben a gyermek saját gondolatai, mentális állapota is megmutatkozik (projekció). A szöveggel kombinált feladat első lépés a szöveges információ és a képi információ elkülönítésére. Ebben a feladatban kombinálni kell a szöveget a képpel. A következő feladatokban viszont már nyilvánvaló a gyermekek számára, hogy a kép önállóan is egy információs csatorna. További feladatverziók: egy kép szétvágása és újra rendezése; két fotóból egy kép; több fotóból egy kép alkotása, amely új tartalmakat közvetít. A képeknek címet is kellett adni, amely kibővítette az értelmezési tartományt. A hasonló típusú feladatokat elemző órán előkészítettük, majd a tanulók egyéni tempójukban mindig új feladatverziót kaptak. A gyermekek nagy élvezettel végezték a montázskészítést, igényelték, hogy beszélhessenek munkáikról szóban is. Az első feladatról videofelvételeket is készítettem, amelyben felolvasták az arcképek sugallta történeteket. Írásaikban megmutatkoztak érzelmeik, problémáik, fantáziájuk, médiaélményeik (6-8. kép).

6. kép: Tábori Zsófia 5. A: A lányt Lilinek hívták

7. kép: Nagy Annamária 5. A: Tánc

8. kép: Hirossek Barnabás 5.A: Más arcok

4. Fény-képek

A fény nemcsak láthatóvá tesz, de maga a fény a kép. Már a gótikus üvegablakok is vetítő szerepet töltek be, a rajta beáramló fehér fény az egész templombelsőt festőivé varázsolta. A reneszánsz művészek az 1400-as években felfeltalálták a *laterna magicát*, a bűvös lámpást, mely a diavetítő elődje. Sok kisdíák még soha nem látott diavetítőt. Nagy érdeklődést keltett, amikor bemutattam hogyan működik, milyen is a diapozitív. Az alkotási gyakorlat elkezdése előtt megnéztünk néhány saját kísérleti munkámat, amelyek tárgyra fotózott műalkotások digitális fotói. Izgalmas volt hallgatni, mit látnak bele a gyermekek, milyen jelentés rétegeit értik meg, tárják fel a fotóknak. Érzékeny, elemző beszélgetés folyt. Amikor a síkkép plasztikus tárgyra vetül, a tárgy és az árnyéka is belejátszik az eredeti festmény jelentésébe, árnyalja, bővíti az értelmezést, új kontextusba helyezi a régi klasszikus

9-10. kép: Kép a képen

művet. Csoportmunkában minden gyermek kipróbálhatta a technikát. Üvegfestéssel, tussal, különféle anyagokkal két üveg közé festett, saját készítésű diaképeket is felhasználhattak a vetítéshez,

fotózáshoz. Látásmódjuk, szemléletük nagyon eredetinek bizonyult (9-10.kép).

5. Homokanimáció

Az óra témája a média modul egyik lényeges része: a mozgókép. Az animáció alapjainak megismerése előtt animációs filmet elemeztünk. A filmélmény az anyag és a technika hordozta tartalomból bontakozik ki. A film technikailag homokanimáció, így a gyermekek a sokféle animációs technika közül ennek hatásait, működését próbálhatták ki ezen az órán. Írásvetítő segítségével megvilágított, üveglapra szórt homokba rajzolhattak, amelyet ha kivetítünk a falra, fekete-fehér árnyképeket kaptunk, ha a megvilágított üveg felületén szemléltük, színes, izgalmas homokképeket, felületeket láthattunk. Az átvilágított homok és a rajz „mozgásba hozását” nem egyszerű megoldani. Vagy gyors, magabiztos rajzolással, amelyet videófelvétellel rögzítünk, vagy mozgásfázisok fotózásával, melyet animációs programmal mozgóképpé szerkesztünk. Tudatosítani kell, mitől fog folyamatosan mozogni a kép, hogyan történik a homokkép átalakulása egy másik képpé. Fontos letisztázni, hogy videót vagy animációt készítünk és mi a különbség a kettő között. Animáció készítéséhez az átmenetek mozgásfázisait, kicsi

11-13. kép: Homokanimáció 5.A, 5.B

14. kép: Baráth Nóra 6.B

elmozdulásait mindig ugyanabból a nézőpontból, rögzített kamerával kell fotózni. Megfelelő mennyiségű képkocka (eredetileg 24 kép/sec) szükséges, hogy folyamatosság hatását keltse a kép. Nem képregényben kell gondolkodni, hanem rövid mozgásfázisokban. Ezt hosszabb, kitartó kísérletezéssel, tapasztalatszerzéssel, akár több órán át is érdemes gyakoroltatni, hogy eredményes legyen az alkotómunka, megszülessen a mozgóképi animáció (11-13. kép).

6. Kitekintő-betekintő – Animáció - Pixelizáció

Adott egy ablak, adott egy ajtó. Nyitható-csukható. Az ablakos fénymácsolatok üres részébe bármilyen kép kerülhet a gyermek fantáziája

szerint, amelyek feltűnnek, eltűnnek, megállnak, tovább mennek... A *Kitekintő, betekintő* című feladat már feltételezi, hogy a gyermek tisztában van az animáció alapjaival, a fázisfotók, kicsi elmozdulások összefűzésének jelentőségével. Az animációs technika gyakorlására jó lehetőséget ad a téma: pillanatnyi benyomások rögzítésével, kitekintésre ad alkalmat a városi vagy természeti tájra; múltó, röpké mozgásokra, változékony jelenségekre, elmozdulásokra, nézőpontváltásokra, amelyek akár művészi kifejezésre is lehetőséget adnak. Az ablakból figyelt pillanatképek mozgását, mozgásfázisait rögzített kamerával, vagy mobiltelefonnal fotóztuk, a fotó sorozatokat grafikai szoftverrel animáltuk. A feladat

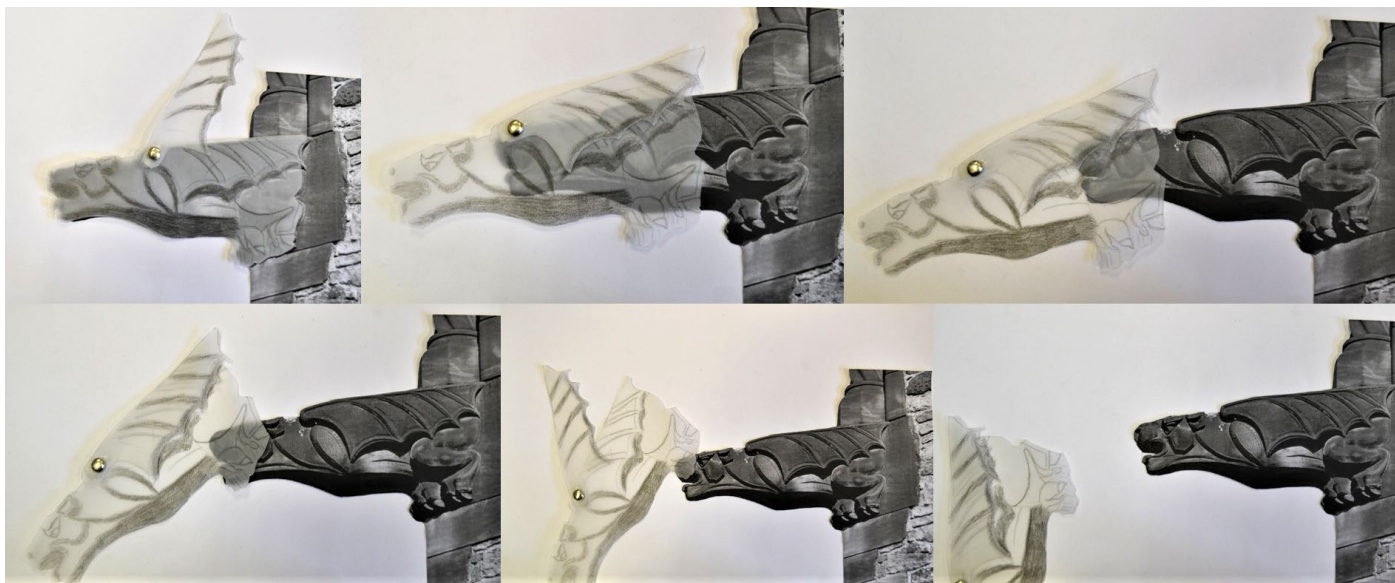
„pixelizáció” animációs technikára is alkalmat adott, amikor élő alak mozgásáról készítettünk mozgásfázis fotókat, pl. rajzolás közben a kéz mozgásának fázisairól. Összességében az animációs technika szabadságot nyújt a gyermek számára a spontán, játékos kísérletezésre. Nem probléma, ha nem folyamatos a képi mozgás, „ugrál a kép”, sőt ettől lesz groteszk, ez a humor forrása. Többen egészen tudatosan tervezték meg a látvány folyását. Már rövid mozgássorokban gondolkodtak, nem hosszú történetekben, képregényben (14-15. kép).

Elkészült filmek:

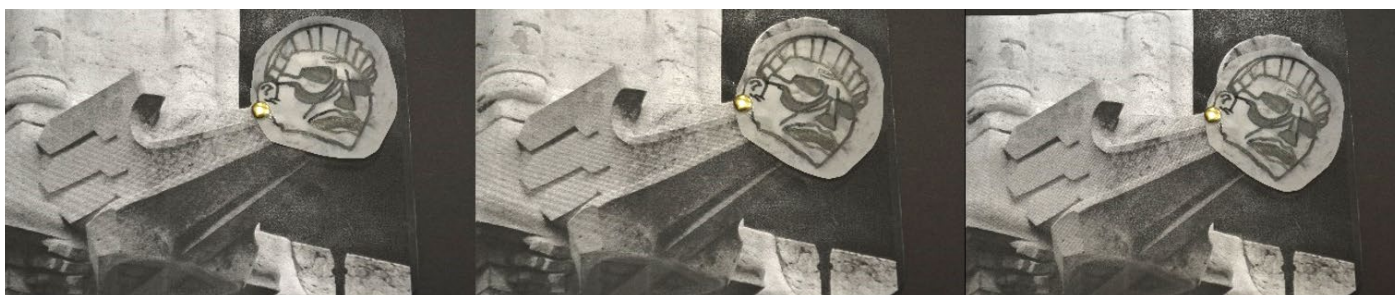
MTA Szakmódszertani pályázat; 2. modul, Ablakok, Kitekintő-betekintő, 2018.07.20. Kugler E.

15. kép: Gál Emília 6.B

16. kép: Szőcs Mónika Nikolett 6.B

17. kép: Madarász Fruzsina 6.B

7. Gótikus lényecskék - Animáció

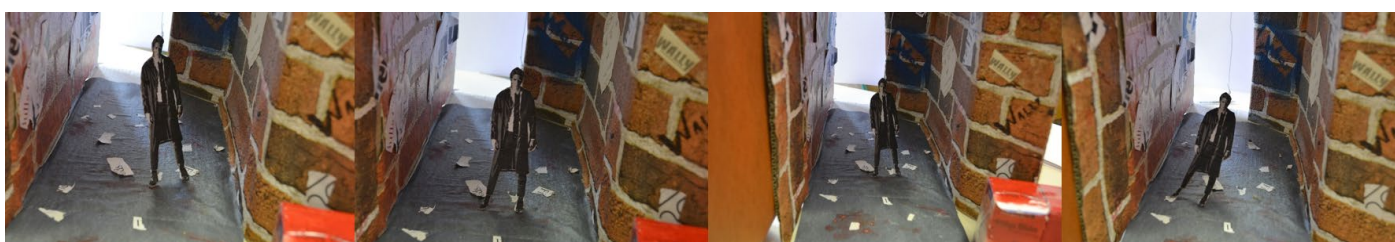
Képzeld el, hogy ablakunk egy gótikus katedrálisra néz! A templom minden apró részlete izgalmas szobordíszektől nyüzsgő. Érdekes szoborlényecskéket fedezhetünk fel, akik az oszlopok közül figyelik a várost a magasból. Ha élénk a fantáziánk, meg is mozdulnak, jobbra, balra tekingetnek, kilépnek a toronyból, elrepülnek nagy szárnycsapásokkal... Hogyan képzeld el? A lényeg, hogy egyszerű mozgást végezzen a szoborlény, legalább egy testrésze megmozduljon ismétlődő mozgással. A fénymásolt épületszobrok mozgatásának megtervezéséhez pauszt, miltonkapcsot, vagy egyéni ötlet alapján kitalált eszközt

lehetett használni. A képi elemek kicsi elmozdulásait fázisfotózással rögzítettük, grafikai szoftverrel animáltuk. Ennél a feladatnál már fontos, hogy az első és az utolsó kép közötti átváltozás fázisainak száma (ha nem is 24, de) minimum 14 képkocka legyen. Így látjuk folyamatosan a képet. A kompozíciós játékok: a képmezőben történő mozgás, a képmezőben maradás, vagy a „képmezőből kiesés” is hangulatos része lehet a „filmnek”. Fontos a nézőpontok rögzítése a kameraállvánnyal. A mobiltelefonnal dolgozó diákok számára hangsúlyozzuk, hogy vízszintes formátumú legyen a kép (16-17. kép).

Tanulói munkákból készült film: [MTA Szakmódszertani pályázat, 2. modul, Gótikus szoborlények, 2018. 07.20. Kugler E.](#)

7. Fotómakett - Animáció

A feladat első része a makett elkészítése csoportmunkában, amely az animáció díszlete lesz. A tanulók modellezhetnek külső vagy belső tereket egyaránt. Lehet egy városrészlet, utca, sikátor, de egy épület belseje, lakás vagy szobabelső, amely tartalmaz fotóelemeket is. Fontos hogy a tanulók ne tévesszék szem elől, ez a makett egy animáció, egy történet helyszíne lesz, amelyben a bábok mozgását kamerával rögzítjük. Vagyis a díszletbe

18. kép: Papp Luca-Pataki Zita 6.B

19. kép: Orosz Fruzsina -Német Hanna 6.B

a kamera nézőpontját, helyét is meg kell tervezni. A „fotómakettek” szereplői „fotóemberkék” (újságki-vágásból készített bábok). A „történet” ennél a feladatnál is inkább egyszerű mozgássor, vagy rövid mozgássorok kombinációja, mint hosszú történet: a szereplő eljut valahová, találkozik valakivel... rövid humoros „párbeszéd” csattanóval. A fázisfotókat kamerával, vagy mobiltelefonnal végeztük. Akik hamar elkészültek, osztályszinten kooperálhattak más csoportokkal, kombinálhatták a díszleteket, pl. a szereplők meglátogathatták egymást, amely kibővítette történetüket. A feladat nagy előrelépés az animációs film készítésében, és összetett képességeket fejleszt (18-19. kép).

Tanulói munkákból készült film:
[MTA Szakmódszertani pályázat, 2. modul, Fotómakettek, 2018.07.20. Kugler E.](#)

9. Kedvenc mesehősöm – Filmkészítő projekt (5. osztály)

A projekt témája egy szabadon választott kedvenc film- vagy mesehős otthonának elkészítése és bemutatása. A feladatok lehetőséget teremtenek a tanár számára, hogy megismerjék tanítványaik érdeklődését, és az is kiderül, milyen hatással van a média a gyermekekre. A projekt sokféle képességet

mozgat. Fejleszti a kreativitást, téri képességeket mozgósít, és a továbbiakban a digitális kompetenciákat is. A tanulók tapasztalatot szerezhetnek arról, hogyan készül egy bábfilm. A tevékenységek sora tervezéssel indul, a mesehős kiválasztása, otthonának elképzelése, ábrázolása síkban (2D), majd leporcellós megoldással, amely átvezet a térbe, a makett tervezésébe. A fő feladat a mesehős otthonának elkészítése dobozmakett formában (3D). Az elkészült makettek számomra akkor elevenedtek meg igazán, amikor a gyermekek lelkes csengő hangon beszéltek róla. Ez

inspirált engem arra, hogy videófelvételeket készítssek a mesehősök házának bemutatásról. A tanulók szívesen meséltek a mesehősök lakásáról, de nem szívesen beszéltek kamerába, viszont bábok segítségével leküzdötték a kameralázat. Síkbábokat készítettünk a meseszereplőkről, „ők” mutatták be saját otthonukat egyes szám első személyben.

A gyerekek nagyon élvezték a feladatot, ezért tovább szőttük. A gyerekek csoportmunkában dolgozva képes forgatókönyveket (story-board) készítettek egy történetről

20. kép: Juhász-Aba Nikolett, Tunkli Dorina, Oláh Alexandra 5. oszt: Hotel Transylvania

Egy perces históriák címmel, amely filmhősünkkel és társaival történt. A történethez újabb bábokat, kellékeket készítettünk, és szövegeket, párbeszédet vagy improvizatív vázlatokat írtunk. A csoportok elkészülése sorrendjében a történeteket filmre vettük. Lehetőség volt a korrekcióra, újra gondolkodásra, újabb felvételek készítésére. Az ilyen projektek megvalósításához hosszabb időkeret szükséges. Mi a tanórákat kibővítettük szakköri foglalkozásokkal is. Az elkészült felvételekből készítettünk egy nagyobb filmet is, melyet a tanév végi zárókiállításon levetítettünk. Az elkészült alkotásokkal részt vettünk a bécsi InSEA művészeti nevelés konferenciával egy időben az AMAPED (Ausztriában élő Magyar Pedagógusok) házában megrendezett szak módszertani kiállításon (20. kép).

10. Film készítése alkotófolyamatról – Tárgyba zárt világ

Minden tárgy magában rejti alkotója világát, minden műalkotás egy *Pandóra szelencéje*, *Titkok ládája*... De mit tud erről egy gyermek? Erre voltam kíváncsi, mikor a *Tárgyba zárt világ* című feladatot írtam. Első benyomásra nem kifejezetten médiafeladatnak tűnik, inkább tárgykultúra, vagy képzőművészeti ihletésű konceptnek. Viszont amikor a gyermek beszél a saját alkotófolyamatáról, élményeiről, érzéseiről a tárgyasult alkotás kapcsán, lélektanilag is nagyon tanulságos a tanár számára, önismeret a diák számára, izgalmas médiafeladat, ha filmet készítünk róla. A tanár megismeri a tanítványt és a gyermek megismeri önmagát, rádobban a művészet lényegére, a művész és a mű kapcsolatára. Miután visszanezi önmagát reflektál, önkritikát gyakorol önmagára és az alkotására. A feladatot minden tanuló egyénileg végezte, a tervezési folyamatot, a műcímét, anyagszükségleteit munkanaplóba rögzítettük. Fontos a feladat elkezdéséhez a személyes beszélgetés tanár és diák között. A munkanaplók készítésekor a fantáziájuk határtalannak tűnt: asztalfiók, amelyben

21. kép: Gál Emília 6.B: Itthon vagyok

egy bolygó rejlik; dobozban rejő Győr sétáló utcával; Narnia titkai. A gondolatoknak a tárgy kivitelezése szabott határt. Bármilyen anyagot választhattak a tanulók a megvalósításhoz. A feladat másik része a filmfelvételek elkészítése tanulói narratívával. Ehhez az alábbi utasításokat adtam: *Gondold át az alkotásod bemutatásához mit mondasz róla! Gondolkozz el, vajon a tárgyad szimbólum? Mit szimbolizál? Milyen emléked kapcsolódik hozzá? Mérlegeld, vállalod-e a "titkod" mások előtt? Több próbafelvételt, készítettünk. Néhány tanuló drámai élményt választott, el is készítette a tárgyat, de a bemutatásnál zavarba jött, nem akart róla beszélni, és kérte, hogy inkább egy másik ötletet valósíthasson meg, amelyről szívesen beszél. Többen képzeletüket, álmaikat, vágyaikat jelenítették meg, kedvenc állatukat, vagy annak elpusztulását, a családtagokkal történt események, humoros vagy drámai élmények alkották a kis művek tartalmát. A feladat kifejezetten kamaszoknak való, hangsúlyosan fejleszti a kreativitást, a problémaérzékenységet, a jel vagy szimbólumértelmezést és szimbólumalkotást. Ez utóbbi segít abban, hogy az alkotásban kifejezett problémát „rejtetten”, de vállalható formában önmagukon kívülre helyezték, és messzebből vegyék szemügyre (21-22. kép).*

Tanulói munkákból készült film: *MTA Szak módszertani pályázat, 2. modul; Tárgyba zárt világ, 2018.07.20. Kugler E.*

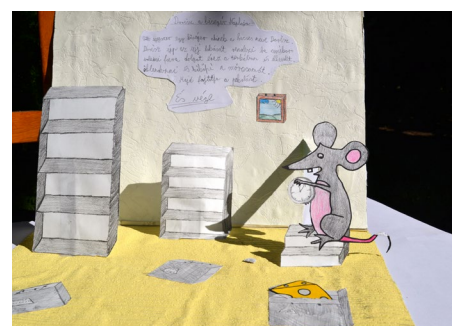
22. kép: Csiki Aliz 6.B: A majomcsecsemő és a vulkán titka

11. Film készítése alkotófolyamatról – Kedvencem naplója

A feladat szintén a „belső világot” célozza: egy kitalált személy, lény, nevében egy humoros napló formában írt/rajzolt, térbeli, nyitható/cuktható könyvecske készítése. A feladat szövegalkotás része kapcsolódik az anyanyelvi neveléshez. A tanuló a saját vagy a választott szereplő nevében egyes szám első személyben meséli a történetet. Az irodalomból hozott példák elemzése után a tanulók is választottak főszereplőt. Az alkotási folyamatot az előző feladathoz hasonlóan segítette a munkanapló készítése, a tervek szövegek rögzítése. A csiki-csuki leporellós megoldás, a könyv térhatású elemeinek nyitása,

23. kép: Csiki Aliz 6. B: Pisti naplója (munkanaplóval)

24. kép: Szécsi Anna 6. B: Egy kisegér naplója

összehajtogatása síkba többeknek nagy fejtörést okozott. A legegyszerűbbnek bizonyuló megoldás a kétlapos, de néhányan két irányba nyíló, vagy harmonikaszerű lapozást készítettek. A feladat fontos problémaköre a képi elemek és a szöveg összekomponálása. Többen egyszerűen egy jól olvasható helyre ragasztották a leírt szöveget. Néhányan ötletes térbeli megoldásokat találtak ki, letekerhető, kihajtható papírlapokra írt szövegeket illesztettek a könyv részleteibe. Az alkotások bemutatását tanulói narratívával filmre vettük (23-24. kép).

Tanulói munkákból készített film *MTA Szakmódszertani pályázat, 2. modul; Vizuális napló, leporelló, 2018.07.20. Kugler E.*

7. osztályos feladatok

12. Állókép – A kreatív elme, avagy agyaljunk az agyunkról!

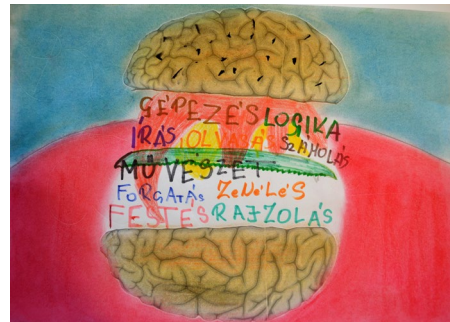
Képkalkító feladat, mely kreativitásunk, agyműködésünk, gondolkodásunk, a jobb és bal agyféltekés agyi funkcióinkról szóló feltevések igazságtartalmának és téveszméinek jobb megértéséhez járul hozzá. Segíti a diákok önismeretét, tudatosságát. Különbséget tudjanak tenni a képzőművészeti jellegű szimbolikus alkotások és a vizuális kommunikációs igényrel készült magyarázó ábrák között.

Az órát képelemzéssel, Francis Bacon festményének elemzésével kezdtük, mely Lucien Freudot ábrázolja. Vajon mi zajlott Bacon fejében, amikor leültette Lucien Freudot, és ezt a képet festette róla. Szórakozott volt? Milyen embernek látta? Viccesnek? Betegnek? Torznak? Melyik kép mond el többet a személyiségről? A fotó, a festmény vagy a magyarázó rajz?

A gyerekek válaszai közül a legérdekesebbek: pl. a festmény olyan, mint egy „levehetetlen maszk” amely örökre odatapadt; vagy az ellenkezője, a „tulajdonképpen a fotó is olyan, mintha maszk lenne az arcán, és akkor a festmény van alatta”. Még nem ismerik a

25. kép: Gál Emília 7.B

26. kép: Német Hanna 7.B

27. kép: Sinka Hanna 7.B

gyerekek a 20. századi festészetet, de emberi oldalról értelmezhetők számukra a forma lélektani torzításai, deformálása, vagyis maga a mű. A kérdésre, hogy melyik mond többet az emberi gondolkodásról, a személyiségről - a fotó, a művészi kifejezés, vagy az agy magyarázó rajza -, a válasz: mind más megközelítésben beszél róla. Ha meg akarjuk értetni a művészi gondolkodást, bele kell néznünk a „művész fejébe”. Mindenki kapott egy „agytekervényt”, amely elég naturalis, nehéz belegondolni, hogy egyéni mintázata van. *Itt van egy fénymásolat az agyról. Készíts belőle kollázst! Használd fel, ahogy gondold. Helyezd kontextusba, vágd szét, rajzolj vagy írd bele! Szerkesztő programba viheted és átalakíthatod. A végeredmény legyen egy új kép! Szóbeli magyarázattal is kiegészítheted.* A diákok kaptak segédanyagot, amely információkat tartalmazott a

jobb és a bal agyfélteke funkcióiról. Felmerült az agyműködés ponyvairódalma is. Az áthatások nehezen értelmezhetők, ezért a született képek főleg két világot tükröztek: egy szürke „nem szeretem” világot, amelyhez gyakran társult az iskola és a kötelességek birodalma, és egy színes érzelmegazdag szabadabb vágyvilágot. Több tanuló képén nem különült el a színes és a színtelen világ... egészséges „Egész-séget” kifejező színes alkotás született (25-27. kép).

13. Állókép - Tájrucha kollázs -Modellezés

Mimikri vagy tájrucha? Az elv hasonló az előző feladathoz. Miért csak az állatok olvadhatnak bele a természeti környezetünkbe. Az ember is beleolvadhat a tájba, akár természet alkotta, akár az ember alkotta mesterséges táj. A feladatot fotómontázs technikával kiviteleztek.

28. kép: Megyes Kornél 7.A

29. kép: Sinka Hanna 7.B

30. kép: Sinka Hanna 7.B

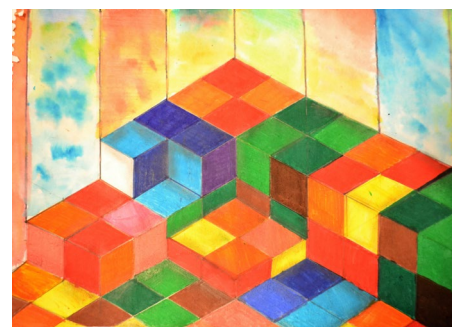
Gyűjtöttünk az internetről inspiráló képeket, emberalakos ruhamodelleket bemutató fotókat. Kinyomtatuk fekete-fehérben. A ruhák pozitív formáit eltávolítottuk, üresen maradt a negatív forma. A képek mögé ruhamintázatnak természeti tájakat, építményeket ábrázoló fotókat helyeztünk. Kísérleteztünk, ablak elé helyeztük, átvilágítottuk... A kép lehetett fekete-fehér, de tartalmazhatott színes elemeket is, színezhették, lavírozhatták is a fotót festékekkel, tussal. Meglepően szép és eredeti megoldások születtek. A ruhák modellezése plasztikus formára vagy élő alakra nehezebb feladat volt. Több diák babát hozott, néhányan saját testre, vagy kisebb testrészekre formáztak viseleteket pl. kesztyű, kalap... A babaruha-divatbemutatóról tanulói narratívával videófilmeket készítettünk (28-30. kép).

frontális axonometriában megszerkeszteni? Hogyan kell a szerkesztési elvet kiterjeszteni az egész síkfelületre? Hogyan lehet térillúziót keltetni, hogy legyenek a képből „kiemelkedő” és a képbe „besülylyedő” elemek. Az axonometrikus ábrázolás mellett a színek térhatását is elemeztük, a telt színek és az „árnyékos” színtónusok kikeverésével, előállításával kísérleteztünk. Az ezt követő feladat egy téri makett

készítése volt. Egy dobozt kellett kívülről és belülről átalakítani, hogy minél változatosabb térhatást keltsen; minél több elem, „bútorzat” törje meg a síkszerűségét; festő-, grafikus vagy applikációs technikával geometrikus vagy szabálytalan mintázatokkal borítva, amely kapcsolódhat kívül-belül egymáshoz, és fokozza a tér dinamikáját. A makettekrol zenés animációkat is készítettünk (31-34. kép).

31. kép: Tábori Zsófia 7.A

32. kép: Baráth Nóra 7.B

14. Animáció – Geomakettek – Térdinamika

A feladat az izometrikus, és frontális (Cavalière) axonometria alapjainak megtanulásával, szabadkézi rajzok szerkesztésével indult. A térábrázolási szabályokra példákat kerestünk a képzőművészetben, Vasarely munkáit elemeztük. Ehhez kapcsolódott egy játékos felületkitöltő gyakorlat. Hogyan lehet az egész felületet izometrikus, vagy

33. kép: Petrányi Zsolt 7.A

34. kép: Bakai Örs, Kovács Ádám, Baráth Benjámin 7.B

15. Animáció – Forgó képek – Forgó négyzet

Az év legizgalmasabb feladatai közé tartoztak a *Forgó képek*. Minden diák kapott egy 25x25 cm-es négyzetet, amelybe négy nézőpontból egy fantázia teret kellett tervezni, rajzolni, szerkeszteni. Alkalmazható megoldás volt a korábban tanult egy iránypontos perspektíva. Beszélgettünk, képeket nézegettünk a probléma kapcsán a befelé mélyedő, végtelenített tér illúziójáról, a rövidülésekről, a levegő perspektíváról, mindezek feladatban való alkalmazásának lehetőségeiről. Néhány diáknak sikerült beépíteni a megoldásba a szerkesztési tapasztalatokat. Akiknek nehezebben ment a perspektíva rajzolása, elég volt, ha csak a négy nézőpontú képet készítették el szabad képalkotással. A négyzetet egy miltonkapocs segítségével a vázlatfüzethez rögzítettük, hogy fixáljuk a középpontot. A forgó négyzetről egy Tablet segítségével 90 fokos forgatással fázisfotókat készítettünk, amelyek a zenés animáció alapanyagai. A mozgásfázisok fotózását nehezítette egy játékos ötlet. *Képzeld el, hogy ebben a „forgó térben” mozog egy objektum, egy szereplő (ember, állat, tárgy). A mozgatható elemet vágd ki ollóval, és terved meg a forgó négyzet és az objektum összehangolt mozgását az eddigi tapasztalataid alapján!* Az alkotásoknak címet is adtak a diákok. A kép hátuljára egy kis zsebet ragasztottunk, amelyben a plusz elemet tároljuk, hogy el ne vesszen (35-38. kép).

MTA Szakmódszertani pályázat, 2. modul; Forgó képek, négyzet; 2019. 08.

16. Animáció – Forgó képek – Bosch-kör

Hieronymus Bosch: A hét főbűn és a négy végső dolog c. festményének formája adta az ötletet a „forgó képek” második témájához. A kép középső része egy kör formátumú, több nézőpontú kép, valamikor asztallap volt, ezért a másik címe: *A bölcsesség asztala*. Az asztal közepe egy szem, mintha figyelne minket

35. kép: Baráth Nóra 7.B: Titkos kert

36. kép: Sinka Hanna 7.B: Utazás

35. kép: Gál Emília 7.B: Titkos kert

36. kép: Szöcs M. Nikolett 7.B: UFÓ érkezett

37. kép: Madarász Fruzsina 7.B

38. kép: Gál Emília 7.B

39. kép: Szécsi Anna 7.B

valaki. A képre az van írva: „Vigyázz, vigyázz, az Úr szeme mindent lát”. Ez a körfestmény ihlette a *Bosch-kör* című feladatot. Kollázst készítettünk Hieronymus Bosch festményeinek fekete-fehér fénymásolataiból. A képeket festékkel lehetett színezní. Egy kikötésem volt: A kollázson kötelező szerepelnie legalább egy forgatható 8 cm-es körnek és legalább egy mobil szereplőnek, amelyeket miltonkapoccsal rögzítettünk. A kép bármely elemét mozgathatták. A fázisfotózás Tablettel történt, hasonlóan tervezett, összehangolt mozzgatással, mint az első feladatnál. Ezt a feladatot már párokban, vagy kiscsoportokban is végezhettk a tanulók. A *Bosch-kör* elkészítéséhez több alkotás részleteit is fel lehetett használni pl. *Bosch a Gyönyörök kertje részleteit*, vagy *Brueghel Gyermekjátékok*, és *Flamand közmondások* c. művéből a játszó gyermekek, tevékenykedő emberek mozzgatása is ötletesnek

40. kép: Megyes Kornél 7.A

bizonyult. A fázisfotókat animációkká szerkesztettük, majd az animációs fájlokat filmszerkesztő programban raktuk össze. Hangeffekkel, madárcsicsergéssel egészen drámai hatásokat tudtunk elérni. Különleges, egyedi megoldások születtek (37-40. kép).

MTA Szakmódszertani pályázat, 2. modul; Forgó képek, Bosch-Brueghel, 2019.08.

42. kép: Német Dorina (szakkörös)

8. osztályos feladatok

17. Barátság – Fényfestés

A feladat számos vizuális művészeti jelenség elemzésére ad lehetőséget, mely kapcsolódik a múlt és a kortárművészet szemléletéhez egyaránt: szimbólumok a művészetben; fénnel festés; transzparencia (átlátszóság) a képek egymásba játsása: a szabadkézi fóliarajz és a táj összjátéka, mint digitális fotótéma.

A fény misztikus jelenség, nemcsak láthatóvá tesz, de maga a fény a kép. A gótikus építészetben a fény belekomponált vizuális eleme a belső térnek. A fény anyagi és fizikai megjelenésének vizsgálata, képteremtő lehetőségei a Bauhaus iskolához is kapcsolódik. Kiemelkedő Moholy-Nagy László munkássága, de Kepes György, Nicolas Schöffer vagy Csáji Attila művészei is erre épül.

A projekt ötletét egy művészeti pályázat inspirálta, amelynek témája a barátság, a szeretet, és a testvériségi kapcsolatok. Az elképzelés formai kifejezőeszköze a fény és a transzparencia. Átlátszó fóliára színes fólia írónokkal rajzokat készítettünk a témáról. Az elkészült fóliaképekkel kísérleteket végeztünk,

41. kép: Gál Emília 8.B

43. kép: Nashed E. Nadír (szakkörös)

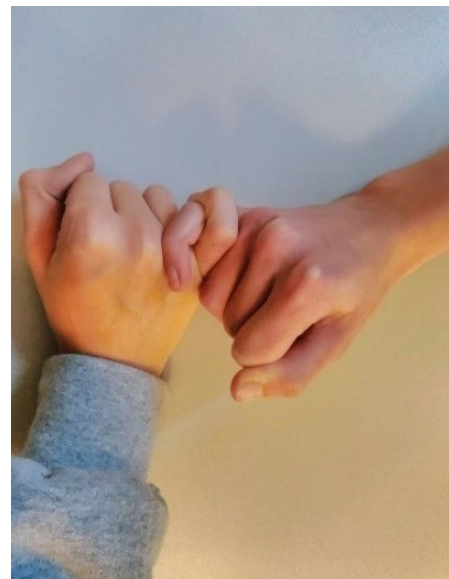
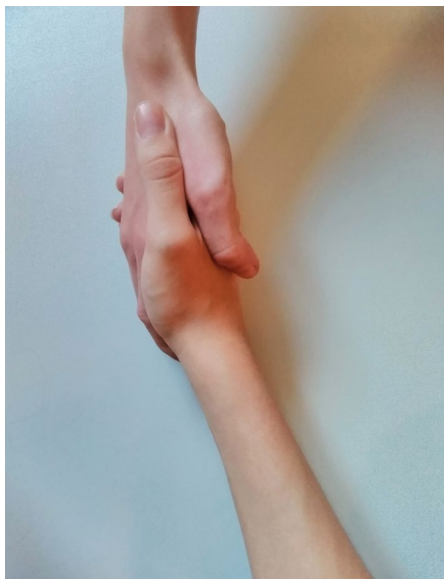
hogyan lehet átvilágítással rávetíteni a képet a környezetünkben lévő téri elemekre. A fóliára rajzolt képek ablaküvegre helyezve újabb képi dimenzióval bővültek. „Kép a képben”: ugyanaz a fóliakép több különböző háttérrel fotózva újabb képpé alakítható. A fóliaképek és a róla készült fotók több jelentést hordozó alkotások kollekciója lett. A gyermekek változatos formavilággal, egyedi szimbólumokkal, festői megoldásokkal valósították meg ötleteiket. A képek szimbolikája elgondolkodtató (41-43.kép).

18.Érzékenyítő fotózás – Testképek I-IV.

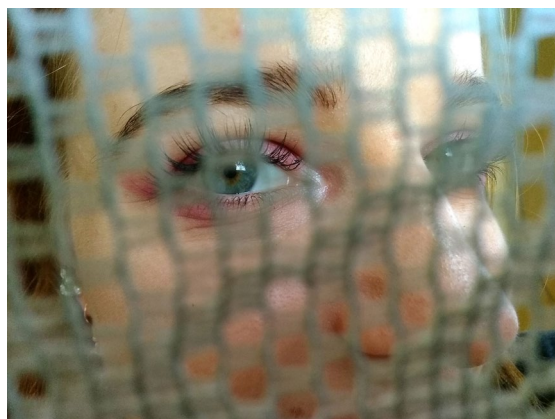
I. Beszédese kezek – II. Kamaszportrék – III. Egész alak – IV. Tükröződések, reflexfények

A *Testképek* látásérzékenyítő vizuális kommunikációs feladatsor. Az elemző beszélgetéshez hasonló témájú fotóműveket választottam: Maurer Dóra: *A mozgások megfordítható, megváltoztatható fázisai; Hét elforgatás* (1977-78); Moholy Nagy László: *Önarcképét* (1925-29 k.); Nagy Zopán: *Latens, no. II. – XXXI rész*; Robert Capa: *Matisse a műtermében, 1950.*; valamint saját fotó kísérleteimet.

Beszélgetési, elemzési szempontjaink először a gesztusokra irányultak: Milyen jelentést hordoznak a műalkotásokon a különböző kéztartások? (Kérés, mutató, erőszak, titok, ernyedtség). Hogyan képes a szerző a kéztartások sorrendjével bővíteni a jelentést, akár történetmesélés szempontjából? Minden fotó önarckép a művészről. Ugyanakkor az alkotó gyakran rejtőzködik a képeken, csak részben mutatja meg a saját arcát. Mi lehet az oka a rejtőzködésnek? Talán a kép „mágikus ereje”, bálvány jellege? Vajon mit jelenthet a „tiltako” kézmozdulat Moholy-Nagy László önarcképén? Nem akarja, hogy fotózzák? „Levédi” az arcát? A saját arc „birtoklása”? Személyiség jog? Nem akar a kép tárgya lenni? Még ha felismerhető is a műalkotáson a konkrét személy, akkor is átme gy a kép az alkotó elméjének absztrakciós folyamatán, mely az

44-45. kép: Beszédese kezek. Tábori Zsófia, Rózsavölgyi Renáta 8.A

46. kép: Kamaszportrék. Baráth Nóra, Finta Fanni, Lukács Lola 8.B

47. kép: Kamaszportrék. Lola Gál Emília, Csiki Aliz 8. B

embert csak általános lényként jeleníti meg. A természeti jelenségek: az atmoszféra, a mozgó víztükör, a fénytörés, a tükröződés, a reflex fények segítik az absztrakciót. A fotók olyanok, mint az absztrakt festmények. A feladatsor ezt a képértelmezési szemléletet segített megta pasztalni a diákokkal.

A diákoknak számtalan ötletük volt a feladatok kivitelezésére. Az iskola különféle helyszínein dolgozhattak, de 10 percnként be kellett mutatniuk a fotózott anyagot. Kereshettek számukra megfelelő tereket a tanteremben és az iskola folyosóján, a szabad térben, az udvaron. A *beszédese kezek* feladatot általában tanteremben oldották meg a pad felületét képbe építve, vagy mesterséges háttér készítésével mobiltelefonos megvilágítással. A

kezek kifejezési lehetőségeit néhányan konceptuális módon leírták, mások „egyezményes jelrendszerrel” fejezték ki. pl. béke, beleegyezés, boldogság, harag, imádság; megalázás, megbékélés, nyugalom, szeretet, szurkolás... Néhány diák részletesebb segítséget kért. Javasoltam, figyeljék meg a műalkotások, festmények, szobrok kéztartásait. Mit gondolt, érzett a modell, amikor festették, mintázták? Mit gondolt a művész, amikor beállította a modellt egy bizonyos pózba? A diákok a műalkotásokat szemlélve kipróbálták néhány pózt, és gyorsan belelendültek a fotózásba, sőt még otthon is folytatták. Az előzetes órákra segédeszközökkel felszerelve jöttek: csillogó, fényes tárgyak, világító eszközök, karácsonyfaizzók, áttetsző anyagok. Építményeket hoztak létre a

48. kép: Emberalak. Bakai Örs, Kovács Ádám 8. B: Szelleműzés

49. kép: Emberalak. Gál Emília, Csiki Aliz 8.B: Ember a levegőben

tanterem építészeti modelljeiből és titokzatos nézőpontokat, fény-árnyék viszonyokat kerestek, állítottak elő a fotózáshoz. Más tanuló-csoportok inkább a természetben keresték a megoldásokat. Reggeli órákban felfigyeltek a ködös atmoszférára, érdekes pasztelles színekre, különleges fényviszonyokra. Jelezték, hogy iskolába jövet szép tócsákat találtak az udvaron, amely félig befagyott, érdekes a

felülete és szépen tükröződik... A koncepcióik szóbeli bemutatása után eltűntek, majd megjelentek és véleményt, javaslatot kértek a további munkához szép fotóötletükről, elkészített fotósorozataikról. Egy diákcsoport projektjének lényege, hogy a falevelek a fotózáskor a levegőben maradjanak, és olyan irányban mozduljanak, mint ha a diák varázserővel irányítaná. Megerősítettem a fantasztikus

elképzelést, mire a gyerekek, újra kirohantak, és ugrálva levélözönt dobálva magukra fotóztak, majd leizzadva újra megjelentek gyönyörű képi megoldásokkal... A lányokat az ugrálás „a levegőben maradás a fotón” téma merítette ki, melyből szintén szép, izgalmas fotósorozatok születtek. Néhány fiú jelezte, hogy a portrét csak úgy frontálisan nem fogják bevállalni, mert sérti a jogaikat. A „rejtőzködés, hátulról fotózás, távolodás” jelensége foglalkoztatta őket. A téma kapcsán filmbe illő fotósorok születtek. Néhány diáklány az órán félbehagyott munkát otthon is folytatta, és gyönyörű „fényfestő portrékat” készítettek egymásról. Érdekes körülmények között zajlottak az órák. A diákok eltűntek, mindenki szabadon alkothatott, de senki nem lógott meg. Rövid idő múlva mindenki megjelent, kis csodákkal tértek vissza a „kiinduló bázisra” (44-51. kép).

50. kép: Tükröződések, reflexfények. Bakai Örs, Gazsi Máté 8. B

51. kép: Tükröződések, reflexfények. Baráth Nóra, Lukácsi Lola 8. B

Instukciók:

I.feladat: Testképek I. Beszédes kezek

Tíz fotó készítése a kéz különböző gesztusairól, mozgulatairól és/vagy két kéz kapcsolatáról. A kézfotókon jelenjenek meg lelkiállapotok,

hangulatok, érzelmek, gondolatok pl. nyugalom, feszültség, kapcsolat...

II. feladat: Testképek II. Kamaszportrék

Tíz fotó készítése az arcról, annak mimikájáról különböző fényviszonyok között, fények mesterséges alakításával, a nézőpont változtatásával; transzparens anyagok alkalmazásával, az áttetsző anyag és a fény-árnyék játék kifejezési lehetőségeivel, egyedi fotóötletekkel.

III. feladat: Testképek II. Egész alak

Tíz fotó készítése az egész emberi alakról, statikus vagy dinamikus megoldásokkal (futó, ugró, táncoló), statikus vagy dinamikus környezetben, egyedi fotóötletekkel.

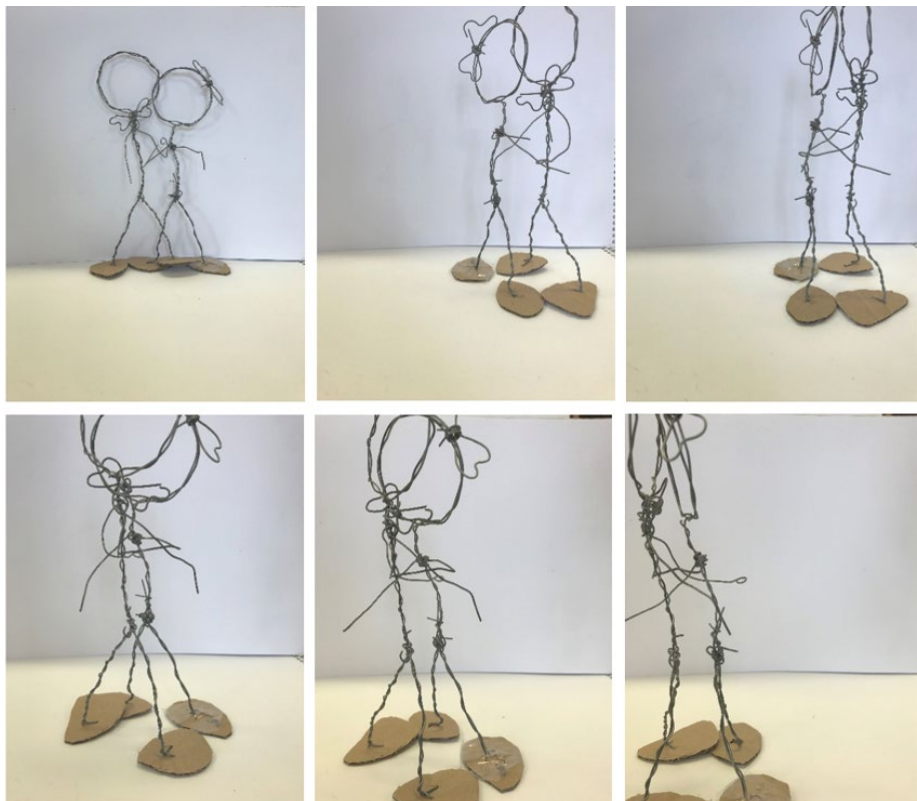
IV. feladat: Tükröződések, festőiség

Környezeti elemek megfigyelésével festői jelenségekről: tükröződés, reflexfények, magáról a megjelenő emberről egyedi, érdekes fotók készítése.

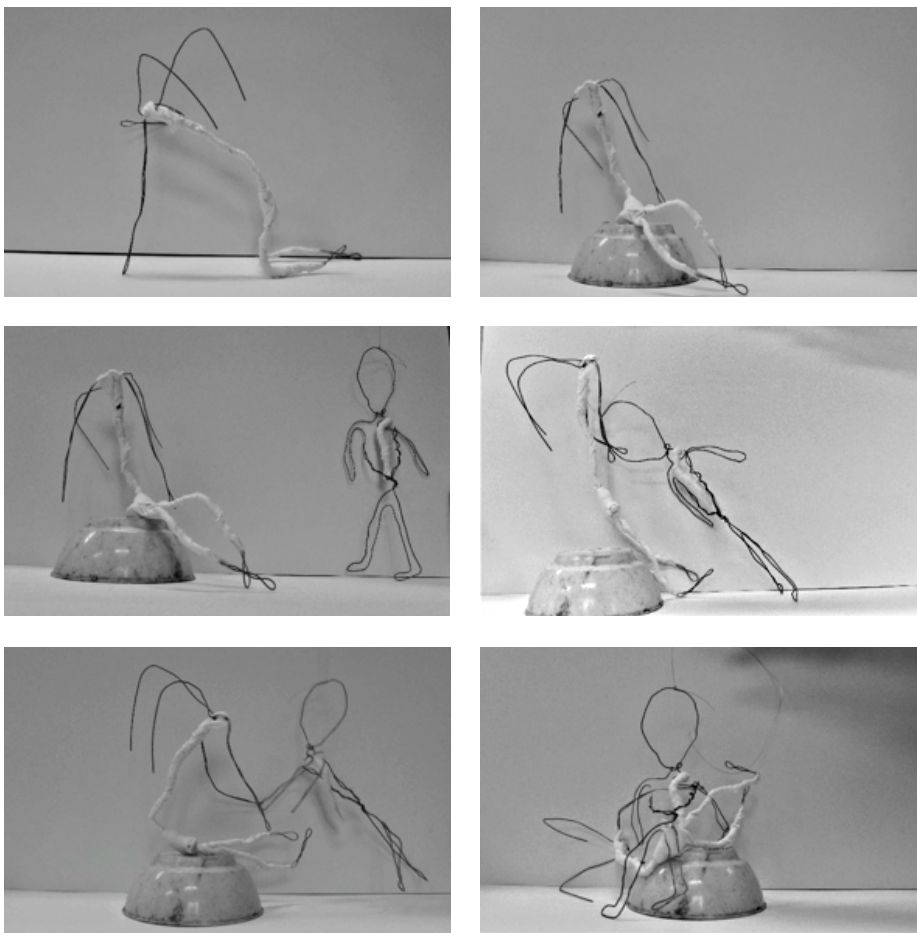
19. Grafika – drótszobor – történet – animáció

Paul Klee grafikáit nézegetve ismét az absztrakciónál kötöttünk ki. A kisgyermekkorai rajzokhoz hasonló egyvonalas figurák, „Gestaltok”, „sűrítmények” expresszív formai megoldásokká, komikum-tragikum forrásaivá válnak. A vonal letisztult használata síkban és térben egyszerű és hatásos formai eszköz. Hogyan nézne ki a grafika a térben? Ha „dróttal rajzolnánk” a „képet”, bővülne a formai kelléktár a fény-árnyék hatásokkal. A drótképet újra fotózva az árnyék egy újabb grafikus réteget ad a képnek, gazdagítja a faktúráját, izgalmasabb, komplexebb többletjelentést eredményez. Mi lenne, ha a vonalak életre kelnének, és a 3 dimenzióban történetet formáznának? Drótszobor animáció készülne.

A diákok érdeklődve szemlélték a bemutatott egyszerű, tiszta egyvonalas rajzokat, és a szintén rajzos hatású drótszobor műveket. Az

52. kép: Gál Emília, Csíki Aliz 8. B

53. kép: Sinka Hanna, Szécsi Anna 8. B

54. kép: Ördög Ákos 8. A

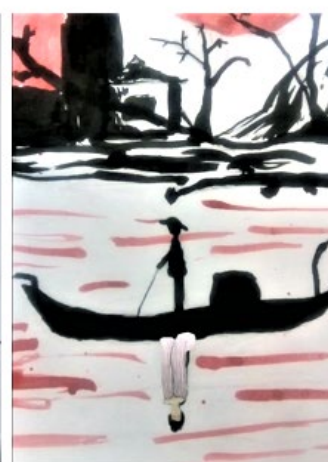

55. kép: Gergi Lilla 8.A

anyagmegmunkálás okozott számukra egy kis fejtörést. Gyorsan „ráízeledtek” az egyszerű, véletlenszerű formák kifejező erejére. A figurák mozgatása, a rövid történetek kitalálása szórakoztatta őket. Megoldásaikban megjelentek életérzéseik: barátság, szerelem, indulat, feszültség, játékoság... Érdekes anyagkombinációkat hoztak létre, textillel, papírral, műanyaggal vonták be a drótfigurákat. Egyedi figurák születtek egyedi ötletekkel. A tanuló párok a drótfiguráknak díszleteket építettek, kis történeteket írtak képes szöveges forgatókönyvvel. A jelenetek mozgásfázisait megtervezték, Tablettel, mobiltelefonnal lefotózták. Animációs és filmszerkesztő program segítségével megelevenedtek a rajzok. Az elkészült animációs filmek nagyon egyszerű, humoros, játékos, ötletes megoldások lettek (52-53. kép).

20. Japán képek – történet – két kép, egy animáció

A Távol-Kelet művészete nagy izgalommal foglalkoztatta mindig az európai művészeket. Egy utazás, vagy egy-egy távol-keleti műtárgy megszerzése mély hatást gyakorolt alkotómunkájukra a művészeti ágak minden területén. A barokk kastélyokban mindig megjelenik egy japán vagy kínai szoba, amely eredeti távol-keleti tárgyakat rejt,

56. kép: Sinka Hanna –Szécsi Anna projektje, 8.B

és amelyhez a szoba egész enteriőrje igazodik. A kontinensek felfedezése idején a nagy utazók egyedi tárgyakat hoznak, értékesítenek. A barokk csendéletek részletein megjelenő „egzotikus” tárgyak

a gazdagság mellett dokumentálták az „ott jártam, birtoklom egy részletét” érzést. Az 1630-as évek végén a Tokugawa rezsim „bezárja” Japán kapuit több mint 200 évre. A 19. század közepén viszont

megnyílnak a kikötők a nyugati hajók számára. Japán műtárgyak árasztják el Európát és Amerikát. Erre az időszakra esik Európában az impresszionizmus művészete és a fényképezés feltalálása. Az impresszionizmus, később a szecesszió mesterei is előképek tekintették a Távol-Kelet művészetét. Kézműves-tárgyaik, fa, textil, porcelán, üveg... iparművészeti tárgyaik, nyomtatott grafikáik anyaga, stílusa, megmunkálása, formai megoldásai gyakran a modern európai művészeti gondolkodás előfutára. Csodálták az európai kultúrkörből eltérő gondolkodásmódot a kompozícióalkotásban, a képszerkesztésben. Az európai festészettől eltérő, olyan szokatlan képkivágást alkalmaztak, a közeli képrészleteket és a távoli képelemeket egy képbe sűrítve, amely nálunk a fényképezés és a filmművészet gyakorlata során alakult ki. Van Gogh, Gauguin, Toulouse-Lautrec és kortársai festményein gyakran megjelennek távol-keleti képek. Gyakran másolták japán festők műveit. A szecesszió mestereinek örök forrása volt a japán művészet.

A diákjaim körében is népszerű a Távol-Kelet képi világa, a rajzfilmek, animációk, amelyek a keleti hagyományokból építkeznek. Több tanítványom a tanórai feladattól függetlenül otthon másol, vagy újra alkot az animék világából képeket grafikusan filc vagy tus technikával; rajzos grafikus sorozatokat készít szamuráj harcosok, sintó papok képes szöveges filozófiáiból, keresve a kamaszkor problémáira a választ. Foglalkoztatja őket a japán felirat a képeken, próbálják megfejteni, lefordítani.

Néhány japán grafika elemzése után a feladat az embert ábrázoló képekhez kapcsolódott. *Képalkotási szabályokat* kerestünk, amely általában minden japán képen jelen volt, és amelyeket a saját alkotásokon is *alkalmazni kellett*. Az első szabály, amelyet a beszélgetések során azonosítottunk és alkalmazásra kijelöltünk: *1. Legyen embe-ralak a képen, félközeleli vagy közeli*

57. kép: Finta Fanni –Lukács Lola projektje, 8.B

plánban „beszédes” testtartással, gesztussal, mimikával! 2. Legyen az alkotásba beépítve egy konkrét falikép, tükör, gondolatfelhő vagy bármilyen képelem, amely a központi szereplő képi gondolatait közvetíti (utalás legendára, filozófiára, bölcsesetre)! 3. Legyen rövid szöveg a képen, amely a gondolatot hangsúlyozza (magyar vagy távol-keleti nyelven)! 4. Legyenek természetűséggel kidolgozott faktúrák, részletek a képen (textíliák, ruhák, tárgyak mintázata, anyaga)!

Az egyéni munkák után a feladat mozgóképi feladattá bővült,

amelyet párokban végeztek: *Két diák alkotásából egy animációt kellett készíteni, amelyben mind a két képnek jelentősége van. Az egyik kép átjátszik a másikba valamilyen gondolati kapcsolódással. A diákok ötleteit meghallgatva abban állapodtunk meg, hogy a kép egy eleme megjelenik a másik képben áthajlással. De más egyedi megoldásokra is volt lehetőség. A mozgóképi megoldáshoz a saját képek felhasználásával storyboardot kellett készíteni. A feladatot mobiltelefonnal, kamerával, Tablettel végezték a diákok (54-57. kép).*

58. kép: Lukácsi Lola 8.B:
Tengerparti beach hangulat
színes napernyőkkel, strand-
törölközőkkel

59. kép: Lukácsi Lola 8.B:
Színes vitorláshajók versenyeznek
a tengeren. Dagad a vitorlájuk a
hűs tengeri szélben

60. kép: Lukácsi Lola 8.B:
Tengerparti homokban röplabdáz-
nak. Meleg időben kiváló szórakozás

61. kép: Lukácsi Lola 8.B:
Homokvárról leguruló kislabdák

21. Mi a történeted, Kandinszkij?

„A festészet nem más, mint színhan-
gok kombinációja, melyet a belső
szükségyszerűség határoz meg.

Kandinszkij, úgy vélte, hogy a szín
az érzelm közvetítésének legha-
tékonyabb eszköze. Mindig nagy
hangsúlyt helyezett arra, milyen
formában fejtik ki a színek és a for-
mák saját hatásukat. Olyan fest-
ményt akart létrehozni, amelyben
a színek, vonalak és formák fel-
szabadítva a felismerhető tárgyak
zavaró jelentésétől vizuális „nyelv-
vé” alakulhatnak, mely hasonló a
zene absztrakt „nyelvéhez” és mély
érzelmek kiváltására alkalmas.
Kandinszkij képein kiindulópont
gyakran a három alapszín, a vörös,
a kék és a sárga; a legfontosabb
geometrikus alapformák a kör, a
háromszög és a négyzet. A színek,

formák asszociációkat keltenek: fe-
szültség-nyugalom, derűs-drámai,
kellemes-kellemetlen, statikus-di-
namikus, aktív – passzív, egyen-
súly-labilitás, agresszív – defenzív.
Rofusz Kinga: *Etűd* (1994) c. animá-
ciós filmje megerősíti ezeket az asz-
szociációkat, mert a formák és szí-
nek megmozdulnak, a képelemek
mozgása felerősíti a formák, színek
hatását, történést formál. Ez a tör-
ténét megelevenedhet a külső tér-
ben is, de az ember belső mentá-
lis történése is lehet. Az absztrakt
forma nem köti konkrét térhez,
időhöz, személyhez, ezáltal általá-
nos, mindenek fölötti, *drámai* em-
beri történetté, eseményé válik.
A bevezető, elemzés során beszélget-
tünk a képek megformáltságáról.
Szóval a forma felől közelítettük
meg a tartalmat. „Absztrakcióra
edzett” 8. osztályos tanítványaim

megszokták, hogy a művészi for-
manyelv játék is egyben. Előítéletek
nélkül kiválasztották a számukra
legjobban tetsző, vagy gondolatéb-
resztő alkotást. 1. feladat volt, hogy
a jól megfigyelt festmény elemeiből
(színeiből formáiból...) egy ugyano-
lyan, az eredetivel teljesen megegyező
kompozíciót készítsenek kollázs tech-
nikával. Kértem, ne ragasszák le az
elemeket, hogy tovább tudjuk moz-
gatni a kompozíciót. Fotó készítésé-
vel ellenőrizték az elemek helyének
pontosságát. A 2. feladat, hogy az
elkészített kollázból az elemek átren-
dezésével még három kompozíciót ké-
szítsenek, és mindezeket még három
fotóval rögzítsék. A 3. feladat épített
a diákok asszociációs képessége-
ire. Nézegetsd a négy „kulcsképet”,
kompozíciót, készíts róla vázlatosan
storyboardot! Lehet benyomásterő,
felvillanó képi élmények bejátszása,

62. kép: Belányi Anna 8.A
Sétál egy ember az utcán

63. kép: Belányi Anna 8.A
Zebrához ér és megáll. Elered az
eső és villámlik

64. kép: Belányi Anna 8.A
Zöldre vált a lámpa. Mögötte lők-
dösödnek. Megbotlik...

65. kép: Belányi Anna 8.A
Elesik a sárba

62. kép: Gazsi Máté 8.B:
Így kezdődött a földünket ért támadás

63. kép: Gazsi Máté 8.B:
Minden bizonytalanná vált a világon

64. kép: Gazsi Máté 8.B:
Az összes embert veszély fenyegeti a bolygón

65. kép: Gazsi Máté 8.B:
A nagyhatalmak intézkedései megvédene a veszélytől

folymata, de lehet konkrét történet is. Rajzold és írd is le a „külső-belső történet”, számíts a képek sorrendje! A 4. feladat volt a kulcsképek közötti fázisfotók elkészítése, és maga az animáció szerkesztése kamerával, Tablettel vagy mobiltelefonnal, választható zenékkal effektekkel. A Kandinszkij-animáció készítését inspirálta Rófusz Kinga *Etűd* című filmje. De hangsúlyoztuk, hogy az *Etűd* is csak egy értelmezési tartománya a Kandinszkij képeknek. A diákok számára a tartalommal szembe-sülni a film elemzése kapcsán az alkotó játék utolsó fázisában sokkal befogadhatóbb és emészthetőbbnek bizonyult. A feladatok megoldása diagnosztikus szempontból a *Rorschach*-teszthez hasonlóan is jól működik a tanár számára.

Hivatkozások

Droste, Magdalena (2003). *Bauhaus 1919 – 1933*, Bauhaus Archive, Taschen/Vince

Gaul Emil (szerk. 2015). *A fiatalok digitális képi világa*. Nyíregyháza: Bessenyei Kiadó.

Gaul Emil (szerk. 2016). *Vizuális kommunikáció - Tanulmányok rajztanárok számára*. Nyíregyháza: Bessenyei Kiadó.

Havasi Tamás, Orosz Csaba, Tóth Tibor (2016). *Pedagógiai Program a Vizuális média oktatásához*. <http://vizualiskultura.elte.hu/hu/kezikonyvek>

Kandinszkij, V. (1910). *A szellemiség a művészetben*, Corvina Bp. 1987.

Kárpáti Andrea (2015). Vizuális nevelési modellek. In: Bodnár Gábor, Szentgyörgyi Rudolf szerk.: *Szapedagógiai körkép III. Művészetpedagógiai tanulmányok*. Bölcsész- és Művészetpedagógiai Kiadványok 4. Budapest: ELTE BTK Szakmodszertani Központ. 149-168. http://metodika.btk.elte.hu/file/TAMOP_BTK_BMK_4.pdf

Kárpáti Andrea (2016). Kamaszok digitális kreativitása és a vizuális nevelés: kihívás és lehetőség. In: Kolosai Nedda és M. Pintér Tibor szerk.: *A gyermekkultúra jelen(tőség)e*. Budapest: ELTE Tanító és Óvóképző Kar, 237-250. Kötet: http://gyermekkultura.tok.elte.hu/docs/Gyermekkultura_ebook.pdf

Séra László, Kárpáti Andrea, Gulyás János (2002). *A térszemlélet*, Pécs, Comenius Bt.

Simon Tünde, Kárpáti Andrea (2013). A vizuális kommunikáció összetevői és online mérése 10-12 éves korban. In: Kis-Tóth Lajos szerk.: *Változó életformák, régi és új tanulási környezetek*. Új kutatások a neveléstudományokban sorozat, 2013. Eger, Lyceum Kiadó, 253-267. Teljes kötet: <http://real.mtak.hu/18397/1/Az%20C3%A9nt%20k%3%B6r%3BClvev%5%91%20h%3%A1l%3CB3zatok.pdf>

Kugler Erika: *Tanítási-tanulási programok a Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása* című innovációs programjához. (2016/17, 2017/18, 2018/19, 2019/20). <http://vizualiskultura.elte.hu/vizualis-mediakultura>

Tóth-Mózer Szilvia & Kárpáti Andrea (2016). A digitális kompetencia kognitív dimenziója és összefüggérendszere egy empirikus kutatás tükrében. *Magyar Pedagógia*, 116:(2) 121-150. www.magyarpedagogia.hu/document/Toth-Mozer_MPed20162.pdf

Köszönetnyilvánítás

A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Szakmodszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok - a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez kapcsolódik. A pedagógiai programok elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.